

Arvosteluperusteet

Pääsykoe: Käytännöllinen filosofia

Kysymys A1. *Esittle Aristoteleen näkemys oikeudenmukaisuudesta yksilöllisenä ja sosiaalisena hyveenä. (9p.)*

Vastaukset on arvosteltu kokonaisuuksina, kiinnittäen huomiota asiasisällön ohella esitystavan selkeyteen ja johdonmukaisuuteen. Hyvältä vastaukselta edellytettiin, että se oli selkeä ja kirjoitettu hyvällä suomella tai ruotsilla. Edelleen edellytettiin, että vastaaja osoitti filosofista relevanssintajua. Karkeista virheistä on voitu vähentää pisteitä. Toisaalta asiasisältöön liittyviä puutteita on voinut kompensoida hyvää ymmärrystä osoittaneella johdonmukaisella vastauksella maksimissaan 1 pisteen verran, kuitenkin niin, että kokonaispistemäärä on 9 pistettä.

Hyvässä vastauksessa tarkasteltiin sisällön osalta täsmällisesti Aristoteleen luonnehdintoja ja määrittelyjä sekä Aristoteleen näkemyksensä tueksi esittämiä perusteita. Kokelaan omia kriittisiä huomioita ei ole edellytetty, mutta osuvilla omilla kriittisillä huomioilla on voinut kompensoida vastauksen mahdollisia muita puutteita korkeintaan 0,5 pisteen verran. Vastauksia on arvioitu seuraavin perustein:

Hyvässä vastauksessa on esitelty yleisesti Aristoteleen tutkimusmetodia *Nikomakhoksen etiikassa*, hyve-eettistä lähestymistapaa ja oikeudenmukaisuutta hyveenä hyveiden joukossa sekä oikeudenmukaisuutta luonteenpiirteenä erotuksena tiedoista ja kyvyistä. Tärkeää on ollut tarkastella oikeudenmukaisuuden luonteenhyvettä dispositiona sekä oikeudenmukaisuuden hyveen ja oikeudenmukaisten tekojen suhdetta ja tuoda esiin aksidentaalisen oikeudenmukaisen toiminnan mahdollisuus. (1 p.)

Asiasisällön ja pisteytyksen kannalta keskeistä oli tuoda selvästi esiin Aristoteleen mainitsema ”oikeudenmukaisuus” termin monimielisyys. Aristoteleen mukaan sanomme epäoikeudenmukaiseksi sellaista, joka rikkoo lakeja tai ahnehtii enemmän kuin hänelle kuuluu tai on epätasapuolinen. Oikeudenmukaiseksi sanomme sellaista, joka on lainkuuliainen ja tasapuolinen. Tähän liittyen tärkeää on ollut esitellä Aristoteleen jaottelu oikeudenmukaisuuden laajaan ja suppeaan muotoon tai merkitykseen. Hyvässä vastauksessa on annettu luonnehdinta oikeudenmukaisuudesta lainkuuliaisuutena/lainmukaisuutena (laaja) ja toisaalta oikeudenmukaisuudesta tasapuolisuutena (suppea). Hyvä vastaaja on edelleen selventänyt laajan ja suppean muodon välistä erottelua tarkastelemalla oikeudenmukaisuutta koko hyveellisyytenä ja epäoikeudenmukaisuutta koko paheellisuutena erotuksena suppean muodon mukaisesta oikeudenmukaisuudesta yksittäisenä hyveenä ja epäoikeudenmukaisuudesta paheena. On tuotu esiin Aristoteleen ajatus, että oikeudenmukaisuus on toisaalta koko hyveellisyys ja toisaalta vain tietty luonteenpiirre ja yksilöllinen hyve. Tähän liittyen on tarkasteltu laajan ja suppean oikeudenmukaisuuden suhdetta myös osa – kokonaisuus suhteena. (1p.)

Oikeudenmukaisuuden laajan merkityksen, lainkuuliaisuuden tai lainmukaisuuden, yhteydessä on tullut jäsennellysti esitellä seuraavat seikat: Aristoteles esittää teleologisen ajattelutapansa mukaisesti lain luonteen sen ideaalisesta muodosta käsin. On tarkasteltu sitä, kuinka Aristoteleen ajattelutavassa on perusteltua pitää lainmukaisuutta oikeudenmukaisuutena. Lainmukaisuuden ajatellaan merkitsevän oikeudenmukaisuutta, koska lakien ajatellaan koskevan kaikkien toimintaa ja tähtäävän kaikkien yhteiseen etuun; ”tuottavan ja säilyttävän onnellisuutta ja sen osatekijöitä”. On selvennetty Aristoteleen ideaa oikeudenmukaisuudesta täydellisenä hyveenä, hyveiden hyveenä. Edelleen on perusteltu miksi oikeudenmukaisuutta laajassa merkityksessä voidaan sanoa erityisen sosiaalisesti hyveeksi. (2 p.)

Hyvässä vastauksessa on tarkasteltu yksityiskohtaisesti myös suppean merkityksen mukaista partikulaarista oikeudenmukaisuutta. Oikeudenmukaisuutta kapeassa merkityksessä toiminnassaan toteuttaa henkilö, joka jotakin jaettaessa antaa kullekin sen, mikä hänelle kuuluu, ja on muutenkin tasapuolinen. Tässä yhteydessä on ollut tärkeää tarkastella erottelua distributiivisen ja oikeaseuran eli retributiivisen oikeudenmukaisuuden välillä. Distributiivinen oikeudenmukaisuus koskee yhteisen hyvän jakamista, esimerkiksi kunnian tai yhteisön varojen jakamisesta valtion kansalaisten kesken. Jako on oikeudenmukainen, jos kukin saa jaettavasta arvoaan tai ansiotaan vastaavan osuuden. Tähän liittyen on tullut esitellä ansionmukaisuusperiaate Aristoteleen ajattelussa ja selittää verrannon geometrisyyden ideaa.

Hyvässä vastauksessa on yksityiskohtaisesti esitelty myös oikeaseura oikeudenmukaisuus, mikä koskee ihmisten välistä vapaaehtoista tai tahdonvastaista kanssakäymistä. Oikeaseura oikeudenmukaisuus on tasapuolisuutta, joka toteutuu aritmeettisesti eli lisäämällä tai jakamalla. Jos toinen on saanut arvoonsa nähden liian pienen tai suuren osuuden, oikeudenmukaisessa oikeusautonomassa liikaa saaneelta otetaan oikean määrän ylittävä osa pois ja annetaan vahinkoa kärsineelle. Tätä varten tarvitaan kolmas henkilö, tuomari. Tässä yhteydessä on tarkasteltu myös vapaaehtoisuuden ja tahdonvastaisuuden kysymyksiä. On annettu Aristoteleen luonnehdinta vapaaehtoisista teoista myös tiedollisten ehtojen osalta sekä vapaaehtoisuuden yhteydessä käsitelty erottelua valinnan perusteella ja ilman valintaa tehtyjen tekojen välillä. Edelleen on selvennetty näiden yhteyttä oikeudenmukaisuuteen ja epäoikeudenmukaisuuteen. (3 p.)

Hyvässä vastauksessa on tarkasteltu myös Aristoteleen esittämää traditionaalisen eli vastavuoroisuuden oikeudenmukaisuusnäkökulman kritiikkiä, samoin kuin oikeudenmukaisuutta vaihdossa ja vertailtu verrannollisuutta distributiivisessa jaossa ja vaihtosuhteessa. Tärkeää on ollut tuoda esiin ja esitellä laajan merkityksen mukaisen oikeudenmukaisuuden suhde kohtuudenmukaisuuteen sekä kysymys epäoikeudenmukaisuudesta itseään kohtaan ja siihen liittyvä Aristoteleen argumentaatio. Edelleen pisteytyksessä on hyvitetty seuraavien seikkojen käsittelemisestä: kasvatuksen merkitys oikeudenmukaisuuden hyveen kannalta, oikeudenmukainen toiminta yhteisöissä ja valtioissa, Aristoteleen ajatus oikeudenmukaisuudesta keskivälinä, ja luonnollinen moraalilaki suhteessa vallitseviin lakeihin. (2p.)

Kysymys B 1: *Aristoteleen mukaan jotkut nautinnot ovat hyviä ja jotkut taas eivät. Missä mielessä? Ja mikä on nautinnon suhde onnellisuuteen? (9p.)*

Vastaukset on arvosteltu kokonaisuuksina, kiinnittäen huomiota asiasisällön ohella myös esitystavan selkeyteen ja johdonmukaisuuteen. Hyvässä vastauksessa on tarkasteltu filosofista relevanssin tajua osoittaen kysymyksen kannalta oleellisia Aristoteleen *Nikomakhoksen etiikassa* esittämiä luonnehdintoja ja selitetty täsmällisesti keskeiset käsitteet. Karkeista virheistä on voitu vähentää pisteitä. Teoksessa esitettyjen Aristoteleen kumoamien vaihtoehtoisten näkemysten esittelyä ei ole vaadittu eikä viittaamista tiettyihin tekstikohtiin. Kokelaan ei ole myöskään edellytetty esittäjän omia kriittisiä huomioita. Toisaalta asiasisältöön liittyviä puutteita on voinut kompensoida hyvää ymmärrystä ja kriittistä ajattelukykyä osoittaneella johdonmukaisella ja argumentatiivisella vastauksella enimmillään 1 pisteen verran, kuitenkin niin, että kokonaispistemäärä on maksimissaan 9 pistettä.

Aristoteles tarkastelee inhimillistä toimintaa nautinnon ja kärsimyksen näkökulmasta. I kirjassa Aristoteles käsittelee onnellisuutta, VII kirjassa paheellisuutta, heikkoluonteisuutta ja eläimellisyyttä suhteessa nautintoon ja kärsimykseen sekä X kirjassa nautintoa ja onnellisuutta. X

kirjan luvuissa 1–5 Aristoteles käsittelee kysymystä nautinnon suhteesta hyvään ja pahaan. Hänen argumentaationsa lähtökohtana ovat keskenään vastakkaiset kannat, että hyvä on sama kuin nautinto ja että nautinto on täysin paha. Aristoteles kiistää nautinnon pahuuden ja pitää joitakin nautintoja jopa itsessään haluamisen arvoisina. Asiasisällön ja pisteytyksen kannalta on oleellista määrittellä nautinnon käsite kärsimykselle vastakkaisena, sinänsä itsessään hyvänä ja ihmisluonnolle ominaisena, sekä kuvata nautinto toimintaan erottamattomasti liittyvänä, muttei kuitenkaan toiminnon kanssa identtisenä elementtinä. Ilman toimintaa ei ole nautintoa. Luonnonmukaisen toimintavalmiuden esteetön toiminta sekä tuottaa nautintoa että samalla vahvistaa itse toimintaa. Joistain toiminnoista syntyvät nautinnot voivat kuitenkin häiritä muista samanaikaisista toiminnoista saatavaa nautintoa ja siten haitata tai estää toisia toimintoja. Nautinto ei ole Aristoteleen oman kannan mukaan myöskään liikettä tai prosessi vaan kokonainen yhdessä hetkessä. Se on kuitenkin sikäli asteittaista, että täydellisen nauttiminen on parempaa kuin puutteellisen. Vastaajan oletettiin myös osaavan tehdä eroja erilaisten nautintojen välille. Aristoteleen katsannossa nautinnot eroavat toisistaan kuten toiminnot, ja eri nautinnot täydellistävät lajinsa puolesta erilaiset niille sukua olevat toiminnot. Myös ihmiset ovat erilaisia ja nauttivat luonteensa mukaisista asioista. (2p.)

Näiden seikkojen nojalla vastaajan tuli kuvata, mitä nautinnon hyvyys ja huonous merkitsevät Aristoteleen teorian valossa. Aristoteleen teleologisen metafysisen käsityksen mukaan kaikissa olevissa on todellisuuden perusrakenteeseen kuuluva nautinnon ohjaama pyrkimys lajityypillisen hyvän saavuttamiseen, johon voidaan ohjata myös kasvatuksen avulla. Hän pohtii VII kirjan luvuissa 11–14 hyveiden suhdetta nautintoihin ja kärsimykseen. Kysymyksen kannalta keskeinen Aristoteleen periaate on, että hyvään toimintaan liittyvä nautinto on hyvä ja huonoon toimintaan liittyvä nautinto puolestaan huono. Hyvässä vastauksessa on myös korostettu, että kaiken mitta on hyve: oikeastaan vain ne nautinnot ovat varsinaisesti Aristoteleen mukaan nautintoja, joista hyveellinen ihminen nauttii, vaikkakaan hyveellinen ihminen ei toimi nautintoa tavoitellen. Vastaajan edellytettiin esittelevän myös seuraava Aristoteleen teorialle oleellinen nautinnon lajien erottelu: (1) hyvät ja jalot itsessään valitsemisen arvoiset nautinnot, jotka eivät kuitenkaan ole välttämättömiä, (2) välttämättömät ruumiilliset nautinnot sekä (3) asiat, joita saatetaan virheellisesti pitää nautintoina sairaalloisen poikkeavuuden, huonon tottumuksen tai luontaisen huonouden vuoksi. Inhimillisistä nautinnoista parhaita ovat siis jalot nautinnot, jotka liittyvät nimenomaan ihmisen rationaalisen osan hyveen mukaisiin toimintoihin ja ne ovat itsessään haluamisen arvoisia. Kaikkein täydellisin nautinto liittyy Aristoteleen mukaan mietiskeleviin ajattelutoimintoihin. Mutta myös ruumiilliset nautinnot sekä esimerkiksi rikkaudesta, hyödyistä ja kunnian saadut nautinnot ovat hyviä siinä määrin kun pysytellään kohtuudessa. Oleellista oli myös tarkastella nautintojen määrän merkitystä suhteessa niiden hyvyyteen ja esitellä yksityiskohtaisesti Aristoteleen etiikan kannalta keskeinen triadikaava, joka kuuluu nautintojen yhteydessä: hillittömyys – kohtuullisuus nautinnoissa – liian vähäinen nauttiminen. Kohtuullisuuden hyve hillittömyyden ja sinänsä harvinaisen epäaistillisuuden välillä piilee siinä, että ihminen nauttii sopivasti. Kohtuullisuuden hyve voi liittyä joko hyveellisyyteen, vahvaluonteisuuteen tai kestävyys. Hyveellinen on luonnostaan kohtuullinen, kun taas vahvaluonteinen ja kestävä kykenevät vastustamaan irrationaaliseksi tietämäänsä halua. Hillitön puolestaan tavoittelee joko liikaa nautintoa tai välttää kärsimystä liiallisesti. Hillittömyyden suhteen voidaan vielä erotella toisistaan paheellisuus, heikkoluonteisuus ja heikkoluonteisuuden alaisuuteen kuuluva liiallinen pehmeys. Paheellinen toimii hillittömästi valintansa mukaan, mutta heikkoluontoinen ja pehmeä vastoin valintaansa. Pehmeä toimii näin siksi, ettei kestä oikeaksi tietämänsä valinnan tuottamaa kärsimystä. Vaikkakin hillittömyys liittyy pääasiassa ruumiillisiin nautintoihin, niin myös hyvien ja keskivälin nautintojen liiallinen tavoittelu on moitittavaa. (4p.)

Hyvässä vastauksessa on myös selitetty, millä tavoin nautinto liittyy Aristoteleen mukaan hyveellisen elämän myötä saavutettavaan onnellisuuteen. I kirjassa Aristoteles määrittelee onnellisuutta parhaana, jaloimpana ja nautinnollisimpana asiana ja X kirjan loppuluuvuissa hän tarkastelee edelleen onnellisuutta ihmisen toiminnan päämääränä. Aristoteleen mukaan useimmat sanovat, ettei onnellisuutta ole ilman nautintoa – ja tämä ilmenee pohdinnan kuluessa myös hänen omaksi kannakseen. Hän tarkastelee kriittisesti kolmea käsitystä, jotka kiistävät tämän kannan kumoten niiden puolesta esitetyt perustelut. Käsitykset ovat seuraavat: (1) mikään nautinto ei ole hyvää, (2) jotkut ovat hyviä, mutta useimmat huonoja, (3) nautinto ei voi olla parasta, vaikka kaikki nautinnot olisivat hyviä. Aristoteles päätyy tarkastelunsa myötä näkemykseen, jonka mukaan nautinto on hyvää ja että onnellinen elämä on nautinnollista. Hyvässä vastauksessa onnellisuus on määritelty täydellisenä, itsensä vuoksi haluttavana asiana ja elämän päämääränä, joka myös edellyttää täydellistä hyveellisyyttä vaatien siten vakavaa paneutumista. Nautinto on Aristoteleen teorian valossa onnellisuuden välttämätön, muttei riittävä ehto. Hyveen mukaiseen toimintaan liittyvät nautinnot kuuluvat onnellisuuteen, ja näistä parhaita ovat henkiset nautinnot, jotka ovat puhtaimpia ja pysyvimpiä. Onnellisuus on sielun toimimista täydellisen hyveen mukaisesti. Onnellisuuden suhteen voidaan lisäksi erottaa teoreettisen ja käytännöllisen sielun osan onnellisuus. Vaikka ihmisen parhaan osan, järjen, toiminta tuottaa täydellistyneenä eniten onnellisuutta, niin onnellinen ihminen tarvitsee kuitenkin myös ulkoisia ruumiillisia asioita, muttei liiallisesti. (3p.)

9 pisteen vastaus tarkastelee Aristoteleen käsitystä nautintojen hyvydestä monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti sekä selvittää nautinnon aseman onnellisuuden välttämättömänä osatekijänä. Vastaja osoittaa ymmärtäneensä hyvin Aristoteleen esittämät näkemykset.

8–7 pisteen vastaus esittelee monipuolisesti Aristoteleen käsityksen nautintojen hyvydestä sekä nautintojen ja onnellisuuden suhteesta. Vastajaan voidaan katsoa ymmärtäneen kaikki olennaiset asiat.

6–5 pisteen vastaus on vähemmän monipuolinen ja yksityiskohtainen. Lisäksi siinä ilmenee joitakin puutteita, vaikkakin edelleen vastaajan voidaan katsoa ymmärtäneen, mistä on kysymys.

4–3 pisteen vastauksessa on paljon puutteita, eikä vastaaja näytä täysin ymmärtäneen teorian ja ongelmien luonnetta.

2–1 pisteen vastauksessa on niukalti asiaa, eikä ajatuksen kulku kerro juurikaan ymmärryksestä

Aineistokysymys A2: *Kun puhumme oikeudenmukaisuudesta, mistä, kenen tai minkä oikeudenmukaisuudesta oikeastaan puhumme? Vertaile ja analysoi Aristoteleen näkemystä oikeudenmukaisuuden hyveestä suhteessa seuraavaan näkemykseen: ...*

Vastaukset on arvosteltu kokonaisuuksina, ajateltuina ja perusteltuina filosofisina esseinä, kiinnittäen huomiota asiasisällön ohella esitystavan selkeyteen ja johdonmukaisuuteen. Toisin kuin kirjakysymyksessä, jossa arvioidaan vastaajan tietoja ja ymmärrystä Aristoteleen *Nikomakhoksen etiikasta*, aineistokysymyksessä haetaan nimeämättömän filosofisen tekstin lukemisen ja analysoinnin taitoja. Hyvältä vastaukselta odotetaan ensi sijassa filosofista argumentointia ja päättelyä, sekä johdonmukaisuutta ja asiayhteyksien ymmärtämistä.

Kysymyksessä oli tavoitteena arviointi oikeudenmukaisuuden hyveestä Aristoteleen mukaan verrattuna varsin erilaiseen, lähinnä liberalistiseen yksilön oikeuksia painottavaan näkemykseen. Aristoteleelle oikeudenmukaisuus on ensisijaisesti inhimillisen luonteen hyve, vaikka se koituukin koko yhteisön parhaaksi. Katkelmassa taas oikeudenmukaisuus esitetään nimenomaan

sosiaalisten instituutioiden, ei niinkään ihmisten hyveenä. Yleisesti puhuessamme oikeudenmukaisuudesta hyveenä, me käsitämme sen inhimilliseksi ominaisuudeksi tai luonteenpiirteeksi, vaikka tunnistammekin siihen liittyvän olennaisesti myös sosiaalisen tai yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen. Kun tekstikatkelmassa oikeudenmukaisuudesta puhutaan siis ensisijaisesti ”yhteiskunnallisten instituutioiden tärkeimpänä hyveenä” se, miten oikeudenmukaisuus liittyy toisaalta yksilön toimintaan ja toisaalta sosiaalisiin sovellutuksiin, nousee keskeiseksi kysymykseksi.

Tämän näkemysten peruseron havaitseminen ja sen taitava analyysi muodostaa pohjan hyvälle vastaukselle: kummankin position lähtökohtien esittelystä sekä niiden relevanttien yhteyksien ja eroavuuksien analyttisestä ja kriittisestä vertailusta sai pisteitä, enimmillään kuitenkin 4 p.

Aineistokysymyksen päämäärästä – tekstikatkelman analyysistä ja argumentoivasta vertailusta – johtuen ei vastauksista ole haettu ”faktoja” eikä näin muodoin myöskään rankaistu mahdollisista asiasisältövirheistä. Tärkeämpää arvostelussa on ollut katkelman teemojen oivaltava analysointi suhteessa Aristoteleen näkemyksiin. Erityisesti seuraavista teemojen ja aiheiden käsittelystä on annettu pisteitä, maksimissaan kuitenkin 2 p. / kohta:

- Eriarvoisuus: tekstikatkelman mukaan tasa-arvo on olennainen osa kaikille yksilöille kuuluvaa oikeudenmukaisuutta; Aristoteleella oikeudenmukaisuuden subjekteja olivat vapaat kreikkalaiset miehet.
- Yksilön ja yhteisön välinen suhde: Aristoteles ei tätä eroa eksplisiittisesti tee, kun taas tekstikatkelmassa yksilön arvon käsite ja yhteisölliset päämäärät erotetaan tiukasti toisistaan; tämä selittää osaltaan oikeudenmukaisuuden määrittelyä juuri *institutionaalisena* hyveenä.
- Oikeuksien käsite: Vastaaja tunnistaa oikeuksien käsitteen painotuksen tekstikatkelmasta ja osaa analysoida sitä esim. luonnon- tai ihmisoikeuksien terminologialla, globaaleina vs. yhteisökohtaisina tai yksilöille vs. ryhmille/yhteisöille kuuluvina vaateina, vertaillen käsitystä Aristoteleen näkemyksiin.
- Muut traditiot: Vastaaja kykenee löytämään tekstikatkelmasta yhteiskuntafilosofiseen traditioon liittyviä kysymyksenasetteluita, kuten utilitarismin kritiikkiä, liberalistisia painotuksia (erit. vapauden käsite) tai ”oikean” ja ”hyvän” välisen jännitteen suhteessa Aristoteleen tekstiin. Vastaaja havaitsee myös tekstien kirjoittamisen ajankohdan eron ja arvioi niitä tämän pohjalta.
- Oikeudenmukaisuuden laajemmat käsitteet: Vastaaja tarkastelee tekstikatkelman toisen kappaleen teemaa ihmiskunnan rakastamisen ja oikeudenmukaisuuden tajun erosta ja vertailee sitä Aristoteleen käsityksiin luonnollisesta oikeudenmukaisuudesta ja kohtuudenmukaisuudesta.
- Tunteiden rooli: Vastaaja arvioi tekstikatkelman näkemystä hyveistä tunnejärjestelminä, ”toisiinsa kytkeytyvien alttiuksien ja taipumusten perheinä” ja tarkastelee niitä suhteessa Aristoteleen näkemykseen tunteiden roolista hyveiden skeemassa.

Arvosteluperusteet

Pääsykoe: Käytännöllinen filosofia

Aineistokysymys B 2: *Niin sanottua aristoteelista periaatetta on luonnehdittu seuraavalla tavalla: ...*

Analysoi tätä näkemystä. Ansaitseeko se nimityksen ”aristoteelinen periaate” sillä perusteella, mitä Aristoteles sanoo inhimillisestä toiminnasta teoksessaan ’Nikomakhoksen etiikka’? Miten osuvasti se selittää ihmisen toimintaa?

Mallivastauksen suuntaviivat

Kysymys jakaantuu kolmeen tehtäväosioon: (1) Analyysi, (2) Vastaus kysymykseen, vastaako luonnehdinta Aristoteleen tekstiä, (3) Periaatteen adekvaattisuus toiminnan selittäjänä.

Analyysissa huomion kohteina ovat nautinnon ja taidon käsitteet, taidon määrällisten ja laadullisten ominaisuuksien suhde nautintoon sekä ihmisen motivoituminen harjoittamaan sellaisia toimintoja joista hän nauttii. Taidon laadullinen puoli on aristoteelisessa periaatteessa avainasemassa. Tekstin mukaan hienostuneemmat ja monimutkaisemmat taidot ja niiden mukainen toiminta lisäävät niistä saatavan nautinnon määrää. Voidaan kysyä, vaikuttavatko ne lisäksi nautinnon laadun paranemiseen. Shakinpeluusta saatava nautinto ei liene ainoastaan suurempaa kuin tammipelistä koituva nautinto, vaan myös eräissä mielessä korkeampaa. Liian helpoiksi tulleet toiminnat eivät ole enää nautittavia, koska niiden mielenkiintoisuus ja houkuttelevuus ovat vähentyneet taidon karttuessa. Mielenkiintoisuus ja houkuttelevuus ovat laadullisia määreitä. Paitsi omista kasvavista taidoistamme voimme nauttia myös muiden ihmisten taitavan toiminnan katselemisesta.

Vastatessaan kysymykseen, ansaitseeko periaate tekstissä sille annetun nimityksen, hakijoiden on määrä verrata aineistotekstiä Aristoteleen teokseen. Aristoteles kiinnittää huomiota nautinnon ja onnellisuuden väliseen suhteeseen ja puhuu erilaisista toiminnoista nauttimisesta. Parhaat nautinnot kuten oppimisesta nauttiminen ovat hänen mukaansa itsessään haluamisen arvoisia. Nautinto täydellistää toiminnan. Kaikki ihmiset haluavat nautintoa ja nauttivat niistä toiminnoista, joita he eniten rakastavat. Nautinto tekee toiminnan tarkemmaksi, pitkäaikaisemmaksi ja paremmaksi. Hyvään toimintaan liittyvä nautinto on hyvää, huonoon huonoa. Filosofia tarjoaa hämmästyttäviä nautintoja. (Vrt. erityisesti NE:n X kirja). Aineistotekstissä ei puhuta onnellisuudesta, mutta Aristoteles katsoo nautinnon kuuluvan osana onnellisuuteen. Hän kiinnittää huomionsa nautinnon määrään ja laatuun sekä taitavuuden kasvuun ja hienostumiseen. Aristoteleen esimerkkeinä esiintyvät geometria, musiikki ja arkkitehtuuri; tekstissä algebra ja shakki (jotka sivumennen sanoen keksittiin paljon Aristotelesta myöhemmin). Tekstissä esitetty ”aristoteelinen periaate” vastaa pitkälti Aristoteleen näkemyksiä inhimillisestä toiminnasta. Suhteutettuna Aristoteleen teoksen kokonaisuuteen se ei tietenkään tavoita hänen etiikan teoriansa kaikkia puolia. Se voidaan nähdä tulkinnaksi siitä, mitä Aristoteles sanoo, ja vastaajan on mahdollista myös kyseenalaistaa tämän tulkinnan pätevyys tuomalla esiin Aristoteleen alkuperäistekstin ja ”aristoteelisen periaatteen” välisiä eroja.

Kolmas tehtäväosio vaatii omaehtoista filosofista pohdintaa, koska tässä ei enää viitata Aristoteleen teokseen eikä tehtävänä ole pelkästään analysoida tekstinäytteessä sanottua vaan kehittää ajatusta eteenpäin. Inhimillisen toiminnan selittäminen ja tekstissä annetun selityksen osuvuus ovat pohdinnan kohteita. Tekstin lause, jossa sanotaan kysymyksessä olevan ”vaikutinperiaate”, antaa viitteen motivaatiosta ja motivoitumisesta lähtevään selittämistapaan. Vastaajan tehtävänä on miettiä tätä ja mahdollisesti tuoda esiin uusia esimerkkejä.

Arvostelussa voidaan luontevasti jakaa 9 kolmella ja arvioida kutakin osatehtävää asteikolla 0 – 3.